

STORTINGET

Innst. 141 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 27 L (2020–2021)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (samleproposisjon høsten 2020)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes forslag til endringer i følgende lover:

- lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs
- lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse
- lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
- lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (samordningsloven)
- lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere
- lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)
- lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg
- lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon til medlemmer av Statens pensjonskasse
- lov 20. desember 2019 nr. 84 om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover.

1.2 Komiteens innledende merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og Rigmor

Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Fremskrittspartiet, Gisle Meininger Saudland og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Eirik Faret Sakariassen, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til at proposisjonen er en samleproposisjon som inneholder forslag til endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover, der noen av endringene er nødvendige for å følge opp forslag som er fremmet i Prop. 1 S (2020–2021) Statsbudsjettet. Dette gjelder midlertidig utvidet mulighet for å kunne kombinere dagpenger under arbeidsløshet med utdanning eller opplæring, økning av varigheten på forlenget ventetid og tidsbegrenset bortfall av dagpenger under arbeidsløshet ved selvforskyldt ledighet, samt oppheving av retten til grunnstønad til fordyret kosthold for personer med non-cøliakisk gluten-sensitivitet.

Komiteen viser til at proposisjonen i tillegg inneholder en oppfølging av anmodningsvedtak som gjelder forlengelse av midlertidig unntak fra avkortingsreglene for alderspensjon, som følge av covid-19-pandemien.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at flere av forslagene som fremmes i Prop. 27 L (2020–2021), bidrar til å svekke folks rettigheter i folketrygdloven og øker forskjellene i samfunnet. Dette medlem mener regjeringens kutt og innstramminger i folks rettigheter har bidratt til at sikkerhetsnettet i den norske velferden har blitt dårligere. Dette medlem viser til sine merknader om forslagene i Innst. 15 S (2020–2021) til statsbudsjettet for 2021.

1.3 Midlertidig forskriftshjemmel – utvidet mulighet for å kunne kombinere dagpenger under arbeidsløshet med utdanning eller opplæring – folketrygdloven § 4-6

1.3.1 Innledning

Ved kongelig resolusjon av 22. april 2020 ble det gitt en midlertidig adgang i § 2-8 i forskrift om endring i midlertidig forskrift 20. mars 2020 nr. 368 om unntak fra folketrygdloven og arbeidsmiljøloven i forbindelse med covid-19-pandemien, til å kombinere dagpenger med utdanning eller opplæring. Bestemmelsen i § 2-8 ble gitt som et generelt unntak fra folketrygdlovens hovedregel om at dagpenger ikke kan ytes når dagpengemottakeren tar utdanning eller gjennomgår opplæring. Den midlertidige ordningen ble opprinnelig vedtatt å skulle opphøre 1. september 2020, men ble forlenget til 1. januar 2021.

Det midlertidige opplæringsunntaket ble gitt med hjemmel i folketrygdloven § 25-16 første ledd.

Det arbeides nå med forslag til et nytt, permanent regelverk om å kunne ta utdanning mens man mottar dagpenger under arbeidsløshet. Dersom et slikt regelverk ikke er vedtatt med ikrafttredelse 1. januar 2021, er regjeringen innstilt på å forlenge den midlertidige ordningen frem til et nytt regelverk kan iverksettes.

Det vises til proposisjonens kapittel 2.2 og 2.3 der gjeldende rett og bakgrunn er nærmere redegjort for.

1.3.2 Vurdering

Det midlertidige opplæringsunntaket var direkte foranlediget av covid-19-pandemien og den høye ledigheten i kjølvannet av nedstengingen. En eventuell senere forlengelse av ordningen vil imidlertid ikke primært være begrunnet med pandemien eller konsekvensene av denne. Hovedsakelig vil en slik forlengelse være begrunnet med hensynet til Arbeids- og velferdsetaten og arbeidssøkerne, slik at etaten og brukerne unngår en kompliserende mellomperiode der det opprinnelige regelverket igjen skal gjelde.

Folketrygdloven § 25-16 første ledd antas ikke å kunne benyttes for å forlenge ordningen når begrunnelsen for forlengelsen ikke er covid-19-relatert.

Det foreslås derfor en midlertidig forskriftshjemmel i folketrygdloven § 4-6 som gir en tidsbegrenset adgang til å fravike § 4-6 første ledd, slik at dagpenger fritt kan kombineres med opplæring. Den tidsbegrensede adgangen foreslås å opphøre 1. juli 2021.

1.3.3 Administrative og økonomiske konsekvenser

Forslaget antas å ikke ha administrative konsekvenser.

På svært usikkert grunnlag anslås forlengelsen av dagpengeordningen å øke utgiftene til dagpenger med om lag 100 mill. kroner.

1.3.4 Komiteens merknader

Komiteen viser til merknadene om dagpenger og utdanning under kap. 2541 Dagpenger i Innst. 15 S (2020–2021) til statsbudsjettet for 2021.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at hovedregelen etter folketrygdloven er at personer som er under utdanning, ikke har rett til dagpenger. Begrunnelsen er at de i utgangspunktet ikke kan anses som reelle arbeidssøkere, eller fullt ut disponible for arbeidsmarkedet, så lenge de er under utdanning. Det er likevel gitt noe videre adgang, forut for covid-19-pandemien, som gjør det mulig å kombinere enkelte typer utdanning og opplæring med dagpenger. Under pandemien er det videre gitt en ytterligere og midlertidig adgang til å ta utdanning under mottak av dagpenger. Disse medlemmer støtter den midlertidige utvidelsen, ettersom det er grunn til å tro at ledigheten vi nå ser, kan bli av mer langvarig karakter og kan kreve omstilling for mange til nye arbeidsområder. Disse medlemmer mener en generell adgang til å kombinere noe utdanning og dagpenger er hensiktsmessig, såfremt det ikke bidrar til å uthule formålet med å motta dagpenger. Dagpenger skal ikke erstatte ordinær studiefinansiering, ei heller bidra til å forlenge arbeidsledigheten unødig ved at fokus på jobbsøking svekkes gjennom vid adgang til å ta studier. Disse medlemmer registrerer at regjeringen varsler en ny forskrift som skal gi den midlertidige og utvidede adgangen til å kombinere dagpenger og utdanning under pandemien en mer permanent karakter.

Disse medlemmer mener en slik permanent utvidet adgang må ha klare begrensninger, eksempelvis gjennom pålagt ventetid før en kan påbegynne studier for å unngå spekulasjoner. Det er videre, etter disse medlemmers syn, viktig at en ikke åpner for å ta høyere utdanning under mottak av dagpenger, dersom en allerede har høyere utdanning, fagskoleutdanning eller arbeidserfaring som tilsier at en kan ta annet og nytt arbeid uten videre utdanning.

Disse medlemmer mener videre det må være en klar begrensning for både varighet på studier og begrensning på studiebelastningen en kan kombinere med dagpenger.

1.4 Økning av varigheten på forlenget ventetid og tidsbegrenset bortfall av dagpenger under arbeidsløshet ved selvforkyldt ledighet

1.4.1 Vurdering

Et grunnleggende vilkår for å ha rett til dagpenger under arbeidsløshet er å være reell arbeidssøker, jf. folketrygdloven § 4-5. Arbeidsløse som på ulike måter selv har forårsaket ledigheten, kan ilegges sanksjoner i form av forlenget ventetid for dagpenger i starten av en stønadsperiode, og tidsbegrenset bortfall av dagpengene.

Det er rimelig at de selv bærer en stor del av den økonomiske byrden ved å være uten arbeidsinntekt. For ytterligere å understreke ansvaret for egen arbeidsløshet foreslås det å skjerpe sanksjonene ved å øke varigheten på forlenget ventetid og tidsbegrenset bortfall fra tolv til atten uker ved første gangs sanksjon, og seks måneder når et forhold inntreffer to eller flere ganger innenfor en periode på tolv måneder. Vilåret om at det sanksjonsbetingende forholdet må ha inntruffet i løpet av de siste seks månedene, jf. folketrygdloven § 4-10 fjerde ledd og § 4-20 sjette ledd, foreslås ikke endret.

Det er etter gjeldende rett nær sammenheng mellom reglene om forlenget ventetid og reglene om tidsbegrenset bortfall. Det er i hovedsak de samme forholdene som gir grunnlag for ileggelse av sanksjon, og sanksjonen blir strengere ved økende antall tilfeller av sanksjonsbetingende forhold. Det er ikke rimelig at samme forhold medfører ulik sanksjon. Hensynet til at like forhold bør gi lik sanksjon, taler for å opprettholde sammenhengen mellom folketrygdloven §§ 4-10 og 4-20. Det vises for øvrig til de vurderingene som ble lagt til grunn for endringene av bestemmelsene fra og med 1. januar 2016, jf. Prop. 11 L (2015–2016).

Den mildere sanksjonsbestemmelsen som gjelder manglende fremmøte etter innkalling til Arbeids- og velferdsetaten, jf. folketrygdloven § 4-20 fjerde ledd, foreslås ikke endret.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 4-10 og § 4-20.

Det vises til proposisjonens kapittel 3.2 og 3.3, der gjeldende rett og bakgrunn er nærmere redegjort for.

1.4.2 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at endringene trer i kraft 1. januar 2021 og gjøres gjeldende for alle dagpengemottakere med sanksjonsbetingende forhold som inntreffer etter ikrafttredelsen. Dette innebærer at de skjerpede reglene om sanksjoner får virkning også for løpende dagpengevedtak fra før 1. januar 2021.

Forslaget er anslått å gi en reduksjon i dagpengeutbetalingene på om lag 180 mill. kroner.

1.4.3 Komiteens merknader

Komiteen viser til merknadene om dagpenger og utdanning under kap. 2541 Dagpenger i Innst. 15 S (2020–2021) til statsbudsjettet for 2021.

1.5 Oppheving av retten til grunnstønad til fordyret kosthold for personer med non-cøliakisk glutensensitivitet

1.5.1 Innledning

Formålet med grunnstønad etter folketrygdloven er å gi økonomisk kompensasjon for visse ekstraavgifter på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Det kan gis

grunnstønad til fordyret kosthold ved nødvendig spesialdiett som er vitenskapelig dokumentert og alminnelig anerkjent i medisinsk praksis for den aktuelle diagnosen etter folketrygdloven § 6-3 første ledd bokstav f. I tillegg har det vært gitt grunnstønad til personer med non-cøliakisk glutensensitivitet, jf. folketrygdloven § 6-3 andre ledd. Helsedirektoratet vurderer at det per i dag ikke finnes noen etablert eller enhetlig spesialdiett for non-cøliakisk glutensensitivitet som er anerkjent i medisinsk praksis. Departementet foreslår derfor at unntaket i § 6-3 andre ledd oppheves fra 1. juni 2021.

Det vises til proposisjonens kapittel 3.2 og 3.3, der gjeldende rett og bakgrunn er nærmere redegjort for

1.5.2 Departementets vurdering og forslag

Etter folketrygdloven har det som hovedregel vært en forutsetning for å få grunnstønad til fordyret kosthold at nødvendigheten av spesialdiett for den aktuelle sykdomsdiagnosen er vitenskapelig dokumentert og alminnelig anerkjent i medisinsk praksis. Ut fra tilgjengelig informasjon og forskning er vurderingen at non-cøliakisk glutensensitivitet ikke er objektivt diagnostiserbart, og det finnes ingen egen diagnosekode i ICD-10-systemet. Helsedirektoratet vurderer at det per i dag ikke finnes noen etablert eller enhetlig spesialdiett for non-cøliakisk glutensensitivitet.

Departementet vurderer på denne bakgrunn at siden personer med non-cøliakisk glutensensitivitet ikke oppfyller hovedregelen om rett til grunnstønad, bør det særlige unntaket for denne gruppen, som ble innført fra 1. mars 2019, oppheves. Det foreslås ingen endringer i retten til grunnstønad for personer med cøliaki.

Som det fremgår nedenfor, foreslås endringen å tre i kraft fra 1. juni 2021 for både nye og løpende tilfeller. Det er presisert i folketrygdloven § 25-14 at rettigheter kan endres, innskrenkes eller oppheves ved senere lov. Når det gjelder endringer i etablerte rettigheter eller posisjoner, må dette skje innen de skranker som Grunnloven § 97 setter. Utgangspunktet er at lovgiver har et vesentlig handlingsrom i lys av de hensyn som ligger bak Grunnloven § 75 a og d. Selv om grunnstønadsordningen kan tenkes å ha et svakere grunnlovsværn enn pensjonsrettigheter, legger departementet til grunn at lovgiver som utgangspunkt ikke står helt fritt til å oppheve en hvilken som helst regel om grunnstønad for løpende tilfeller. I henhold til etablert rettspraksis er det avgjørende om inngrepet det legges opp til, vil være «sterkt urimelig eller urettferdig». Departementet viser blant annet til at endringen som her foreslås, rammer en gruppe som ikke står i en utsatt økonomisk situasjon som sådan, tapet er relativt beskjedent, og man befinner seg i randsonen av grunnstønadsordningen. På denne bakgrunn legges det til grunn at endringen er innenfor lovgivers handlefrihet og ikke kommer i konflikt med grunnlovsværnet.

Det vises til lovforslaget, oppheving av folketrygdloven § 6-3 andre ledd.

1.5.3 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at endringen trer i kraft fra 1. juni 2021, og at endringen gjelder for nye og løpende saker. Personer som per i dag mottar stønaden, får dermed noe tid til å forberede seg på endringen.

På usikkert grunnlag anslås endringen å gi en innsparing på 18,7 mill. kroner i 2021, med en helårseffekt på 32 mill. kroner. Det vil før iverksettelse av forslaget være en administrativ engangskostnad på minst 3 mill. kroner knyttet til manuell gjennomgang av sakene for å identifisere mottakere med non-cøliakisk glutensensitivitet. I tillegg vil det være engangskostnader til behandling av sakene. Størsteparten av denne behandlingen vil skje gjennom automatiske prosesser og vil kreve systemutvikling og testing, i tillegg til manuelt merarbeid. Arbeids- og velferdsetaten vil få en administrativ innsparing ved at disse sakene ikke lenger skal innvilges.

1.5.4 Komiteens merknader

Komiteen viser til merknadene til kap. 2661 Grunn- og hjelpestønad i Innst. 15 S (2020–2021) til statsbudsjettet for 2021.

1.6 Endring i reglene om samordning av dagpenger under arbeidsløshet mot andre ytelser fra folketrygden – folketrygdloven §§ 4-24 og 4-25

1.6.1 Innledning

For å legge til rette for mer selvhjulpne brukere og en enklere saksbehandling er det et mål å forenkle regelverket og lovspråket. Det foreslås derfor lovtekniske og språklige forenklinger i samordningsbestemmelsene for dagpenger under arbeidsløshet i folketrygdloven §§ 4-24 og 4-25. I tillegg foreslås det at også pleiepenger, omsorgspenger og opplæringspenger etter folketrygdloven kapittel 9, som ved en feil falt ut av listen over reduserte folketrygdytelser som dagpengene skal samordnes mot, blir tatt inn igjen i § 4-25.

Forslaget ble sendt på høring 19. september 2019.

Det vises til proposisjonens kapittel 5.2, der det er nærmere redegjort for gjeldende rett når det gjelder samordning mot fulle og reduserte ytelser.

Det vises til proposisjonens kapittel 5.3, der bakgrunn og vurderinger er nærmere beskrevet.

1.6.2 Departementets forslag

SAMORDNING MOT FULLE YTELSER

Det er naturlig at fulle sykepenger og fulle svangerskapspenger av deltidsstilling på samme måte også behandles som en redusert ytelse når dagpengene samordnes mot disse. Det foreslås derfor at det, på samme

måte som i § 11-27 andre ledd, tas inn en bestemmelse i § 4-24 om at fulle sykepenger og fulle svangerskapspenger av deltidsstilling ikke skal anses som en full ytelse, men behandles som en redusert ytelse etter § 4-25.

Foreldrepenger som gis med 80 pst. dekning etter § 14-9, regnes etter gjeldende regler som en full ytelse og samordnes etter reglene i § 4-24. Det foreslås at dette blir presisert i lovbestemmelsen på samme måte som i § 11-27 andre ledd. En slik presisering er i tråd med gjeldende praksis.

SAMORDNING MOT REDUSERTE YTELSER

Da pleiepenger, omsorgspenger og opplæringspenger 1. januar 1998 ble flyttet til folketrygdloven kapittel 9, ble listen i § 4-25 første ledd over hvilke reduserte ytelser det skal samordnes mot, ved en feil ikke oppdatert med pleiepenger, omsorgspenger og opplæringspenger.

Pleiepenger, omsorgspenger og opplæringspenger skal, på samme måte som dagpenger, kompensere for bortfall av arbeidsinntekt. Når disse stønadene gis for samme tidsrom som dagpengene, dekker de dermed det samme inntektstapet. Det er ikke noen grunn til at stønadsmottakeren i akkurat disse tilfellene bør få dekket det samme inntektstapet gjennom flere ytelser, og feilen foreslås derfor rettet opp.

1.6.3 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det legges opp til at endringene trer i kraft så snart det er praktisk mulig.

Endringene er i all hovedsak kun en presisering av det som allerede er gjeldende praksis. Det antas derfor at de foreslåtte endringene ikke vil ha nevneverdige budsjettmessige eller administrative konsekvenser.

1.6.4 Komiteens merknader

Komiteen viser til regjeringens forslag og slutter seg til endringen.

1.7 Avvikling av særskilte bestemmelser for flyktninger – endringer i reglene for etterlatteytelser i folketrygdloven

1.7.1 Innledning

Folketrygdloven har særskilte bestemmelser som innebærer at flyktninger er unntatt fra lovens ordinære vilkår om botid og trygdetid.

Særreglene for flyktninger er vedtatt opphevet for de fleste ytelser i folketrygden, jf. lov 20. desember 2019 nr. 84, Prop. 10 L (2019–2020) og Innst. 80 L (2019–2020). Lovendringene er vedtatt av Stortinget, men er ikke trådt i kraft. Det tas sikte på å sette lovendringene i kraft med virkning fra 1. januar 2021.

Utvalget som utredet folketrygdens ytelser til etterlatte, vurderte at det ikke burde gjelde andre regler for

etterlatte flyktninger enn andre flyktninger. Det er nå lagt frem en egen lovproposisjon for Stortinget som følger opp forslagene i utredningen, men ettersom reformen er tiltenkt å tre i kraft først om noe tid, foreslås det at særreglene utvikles også for etterlatte flyktninger. Det er hensiktsmessig at avvikling av særregler for etterlatte flyktninger skjer fra samme tidspunkt som særregler for flyktninger utvikles for øvrige folketrygdytelsere. Ettersom sistnevnte endringer ikke har trådt i kraft, foreslås det at endringen gjennomføres teknisk ved endringer i lov 20. desember 2019 nr. 84.

Det vises til proposisjonens kapittel 6.2 og 6.4, der gjeldende rett og høringsinstansenes syn er redegjort for. I proposisjonen kapittel 6.3 er etterlatteutvalgets forslag gjort greie for.

1.7.2 Departementets forslag

ETTERLATTE VOKSNE

Dagens regler innebærer at en etterlatt som kommer til Norge som flyktning, kan ha rett til etterlatteytelse selv om den avdøde ektefellen aldri har hatt noen tilknytning til Norge. Videre vil det foreligge rett til etterlatteytelse der ektefellen dør kort tid etter ankomst til Norge.

Det bør tilstrebes at folketrygdens regelverk på områder som gjelder inngangsvilkår og tilknytning, i størst mulig grad er sammenfallende. Når tilsvarende særregler for flyktninger er vedtatt avviklet på folketrygdens øvrige områder, vil slike særrettigheter vanskelig kunne opprettholdes for etterlatteytelsene.

Regjeringen foreslår i Prop. 13 L (2020–2021) at etterlatteytelsene legges om fra å være en varig pensjonsytelse til en tidsbegrenset omstillingsstønad. En omstillingsstønad som gis i inntil tre år, med mulighet for forlengelse i ytterligere to år, og som reduseres som følge av kort trygdetid, også for flyktninger, vil derfor være av mindre økonomisk betydning, sammenlignet med om ytelsen var en varig ytelse.

Det foreligger ikke tungtveiende grunner som gjør at særrettighetene til flyktninger skal opprettholdes utelukkende for etterlatteytelsene. Det foreslås derfor at de bestemmelsene som gir særlige rettigheter til etterlatteytelser til flyktninger, ikke videreføres. De aktuelle lovbestemmelsene er § 17-3 første ledd bokstav c, § 17-3 tredje ledd, § 17-4 fjerde ledd siste punktum og § 17-7. Bestemmelsene ble endret som følge av forslagene i Prop. 10 L (2018–2019), men er ikke trådt i kraft. Det foreslås at de nevnte bestemmelsene oppheves. Ettersom de nevnte endringene ikke er trådt i kraft, foreslås det at opphevingen av reglene i folketrygdloven kapittel 17 teknisk gjennomføres ved å foreta endringer i loven som ikke er trådt i kraft.

Det vises til lovforslaget, lov om endringer i lov 20. desember 2019 nr. 84.

ETTERLATTE BARN

Når folketrygdens særregler for flyktninger oppheves for de øvrige ytelseskapitlene i loven, kan det vanskelig opprettholdes særregler for flyktninger i barnepensjonen.

Flyktninger som er mindreårige, er i en særlig sårbar situasjon. Barn vil imidlertid ha krav på å bli forsørget, og det er etablert ulike ordninger for oppfølging av enslige mindreårige asylsøkere. Denne gruppen av barn er derfor godt ivaretatt, og det er ikke sterke argumenter som taler for å opprettholde særreglene om rett til barnepensjon for de av de enslige mindreårige som har fått opphold i Norge som flyktning, og som har mistet en av eller begge foreldrene.

Det foreslås derfor å oppheve § 18-2 tredje ledd og § 18-3 tredje ledd andre punktum første alternativ og § 18-5. Bestemmelsene ble endret som følge av forslagene i Prop. 10 L (2018–2019), men er ikke trådt i kraft. Ettersom de nevnte endringene ikke er trådt i kraft, foreslås det at opphevingen av reglene i folketrygdloven kapittel 18 teknisk gjennomføres ved å foreta endringer i loven som ikke er trådt i kraft.

Det vises til lovforslaget, lov om endringer i lov 20. desember 2019 nr. 84.

IKRAFTTREDELSE OG OVERGANGSBESTEMMELSER

Det foreslås at endringen trer i kraft straks. Det tas sikte på at opphevingen av særreglene for flyktninger i folketrygdlovens ytelseskapitler skal tre i kraft fra 1. januar 2021. Endringene foreslås gitt virkning for krav som fremsettes etter lovens ikrafttredelse. Endringene kan dermed i utgangspunktet gjøres gjeldende også for personer som har fått innvilget oppholdstillatelse før endringen trådte i kraft.

Det er relativt få som blir etterlatt i yrkesaktiv alder, og det ligger en forutsetning i gjeldende regelverk at etterlatte som hovedregel forventes å forsørge seg selv. Dette innebærer at få vil anses å kunne ha en berettiget forventning om fremtidig rett til å motta etterlattepensjon fra folketrygden dersom en blir etterlatt. Likevel foreslås det i Prop. 13 L (2020–2021) overgangsregler for personer som blir etterlatt etter at nye regler trer i kraft, som innebærer at personer som er 60 år eller eldre når nye regler trer i kraft, og som har liten tilknytning til arbeidslivet, skal kunne motta en etterlatteytelse frem til uttak av alderspensjon.

Overgangsreglene som er gitt i lov 20. desember 2019 nr. 84, innebærer at oppheving av særbestemmelsene ikke gis virkning for beregning av alderspensjonen til flyktninger som oppfyller kriterier knyttet til alder og tilknytning til folketrygden. Dette taler for at oppheving av særfordeler ved beregning av etterlatteytelser heller ikke bør få virkning for den samme gruppen. Det pågår forholdsvis omfattende endringer i regler i folketrygdloven som berører etterlatte og flyktnings rettsstilling.

At det er gitt overgangsregler på tilstøtende rettsområder, kan i seg selv skape en viss forventning om at pensjonsytelser fra folketrygden for den aktuelle gruppen fortsatt skal beregnes etter de særskilte bestemmelsene for flyktninger. Det er riktignok ikke gitt overgangsregler for personer med flyktningstatus som blir uføre etter at endringene har trådt i kraft, jf. Prop. 10 L (2019–2020) og Prop. 85 L (2016–2017). Men ordningen med supplerende stønad etter lov om supplerende stønad til personar med kort butid i Noreg ble i samme forbindelse utvidet slik at personer med flyktningstatus som oppfyller de medisinske og ervervsmessige vilkårene for uføretrygd, skal kunne få supplerende stønad i stedet for eller som et supplement til uføretrygd fra folketrygden. Behovet for overgangsregler som omfatter grupper av flyktninger som blir etterlatt først etter at endringene har trådt i kraft, forsterkes av at det legges opp til ikraft-tredelse allerede fra 1. januar 2021.

Det foreslås at oppheving av flyktningers særregler for ytelser etter folketrygdloven kapittel 17 ikke gis virkning for personer som blir etterlatt etter at endringene trer i kraft, dersom personen er født i 1959 eller tidligere og det samtidig foreligger tilknytning til folketrygden av et visst omfang tilsvarende som for de vedtatte overgangsreglene for flyktninger med hensyn til alderspensjon. For denne gruppen innebærer forslaget at særfordelene videreføres, både når det gjelder retten til ytelser og ved beregning av ytelser. Siden etterlatteytelsene er avledet av den avdødes opptjening, anses det at det ville vært naturlig at retten til ytelser knyttes til den avdødes tilknytning til folketrygden. Etter gjeldende rett gis det imidlertid særfordeler i etterlatteytelsene også når det er den etterlatte selv som er flyktning. Det foreslås at dette prinsippet videreføres i overgangsreglene, og at kravet om 20 års medlemskap i folketrygden etter fylte 16 år kan oppfylles både av den avdøde og den etterlatte.

Overgangsreglene som er gitt i forbindelse med oppheving av særfordelene i de øvrige etterlatteytelsene for nye tilfeller er knyttet til at flyktningen har nådd en viss alder og har langvarig tilknytning til folketrygden. Når det gjelder barnepensjon, er det ikke mulig å skille ut en gruppe potensielt fremtidige mottakere av barnepensjon som har større behov for å få beholde dagens regler enn andre. Dersom de avdøde foreldrene har langvarig tilknytning til folketrygden, kan dette gi en forventning om at barnet skal tilstås barnepensjon etter de særskilte bestemmelsene dersom en eller begge foreldre faller fra. Men et tilleggsvilkår som knyttes til alder, enten for de avdøde foreldrene, eller det etterlatte barnet, vil i liten grad være treffsikkert for å identifisere og skjerme en særlig utsatt gruppe. På denne bakgrunn foreslås det ikke at det gis overgangsregler for mindreårige flyktninger som mister en eller begge foreldre etter at endringene har trådt i kraft. Alle mindreårige barn har krav på å bli forsørget, og det er etablert ordninger

som sikrer at enslige mindreårige flyktninger blir tatt hånd om og forsørget. Mindreårige flyktninger som har mistet en av foreldrene og som ikke har rett til barnepensjon, vil også kunne ha rett til bidragsforskott etter lov om bidragsforskott.

Det vises til lovforslaget, del X nr. 8.

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Forslaget vil gi noe reduserte utgifter til etterlatteytelser og barnepensjon. At anslagene for innsparing er lavere for etterlatteytelsene enn for andre folketrygd- ytelser, skyldes først og fremst at det er få personer som blir etterlatt i yrkesaktiv alder, og blant disse vil kun et lite fåtall ha flyktningstatus. Departementet antar at forslaget om å erstatte dagens varige etterlattepensjon med en tidsbegrenset omstillingsstønad, jf. Prop. 13 L (2020–2021), vil medføre at innsparingen blir noe lavere.

Det antas at forslagene høyst trolig vil resultere i en viss økning i utbetalingene av økonomisk sosialhjelp.

En avvikling av særreglene for flyktninger vil ikke i seg selv føre til merarbeid for Arbeids- og velferdsetaten, ut over nødvendige endringer i rutiner, rundskriv, vedtaksbrev mv. Det kreves kun enkelte justeringer i IKT-systemene. Ettersom det allerede er vedtatt at særreglene for flyktninger skal avvikles for øvrige folketrygd- ytelser, vil et forslag om bortfall av særreglene også for etterlatteytelsene innebære administrativ forenkling.

1.7.3 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Stortingets tidligere behandling av spørsmålet om økning av botidskravet i folketrygden og opphevelse av unntak fra vilkår om botid og trygdetid for flyktninger. Disse medlemmer viser til Stortingets behandling 8. juni 2017 av Prop. 85 L (2016–2017), jf. Innst. 368 L (2016–2017), der regjeringens forslag kun fikk støtte fra Høyre og Fremskrittspartiet og ble nedstemt av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne.

Disse medlemmer viser til at forslagene likevel ble vedtatt under Stortingets behandling 11. desember 2019 av Prop. 10 L (2019–2020), jf. Innst. 80 L (2019–2020), etter at Venstre og Kristelig Folkeparti var gått inn i regjeringen Solberg.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at folketrygdloven har hatt særskilte bestemmelser som førte til at flyktninger var unntatt fra lovens ordinære vilkår om botid og trygdetid, men at dette er vedtatt opphevet for å likestille flyktninger med andre som har hatt kort botid og liten trygdeopptjening i Norge, som eksempelvis nord-

menn som har bodd lenge i utlandet eller personer som har fått opphold i Norge gjennom såkalt kollektiv beskyttelse (som for eksempel flyktninger som kom fra Bosnia-Hercegovina og Kosovo på 90-tallet). I forbindelse med opphevingen av de særskilte bestemmelsene ble ordningen med supplerende stønad utvidet til personer som har liten eller ingen pensjon fra folketrygden på grunn av kort botid i Norge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Arbeiderpartiets og Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2020, der disse medlemmer gikk imot heving av botidskravet og avviklingen av unntaket fra krav om botid og trygdetid for flyktninger. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets og Sosialistisk Venstrepartis forslag ble nedstemt, og at innstramminger i trygdeytelsene til flyktninger blir iverksatt fra 1. januar 2021. Disse medlemmer viser til at det er hensiktsmessig at inngangsvilkår og tilknytning er sammenfallende for alle ytelser. Disse medlemmer merker seg at regjeringen forventer økte sosialhjelpsutgifter som følge av innstramminger.

Disse medlemmer viser til sine merknader og forslag i forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 13 L (2020–2021), jf. Innst. 128 L (2020–2021), der disse medlemmer anbefaler at etterlatteytelsene i folketrygden videreføres som i dag, med unntak av visse forbedringer i ytelsene til etterlatte barn.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader og forslag i Prop. 13 L (2020–2021), jf. Innst. 128 L (2020–2021), der disse medlemmer anbefaler at etterlatteytelsene i folketrygden videreføres som i dag, med unntak av visse forbedringer i ytelsene til etterlatte barn og med en styrket sosial profil på de aktuelle etterlatteytelsene.

Disse medlemmer er imot regjeringens forslag om å avvikle folketrygdens særskilte bestemmelser for flyktninger angående rett til trygdeytelser som foreslås opphevet, og mener dette er et alvorlig kutt for personer med flyktningstatus.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader om dette i Innst. 15 S (2020–2021) til statsbudsjettet for 2021.

1.8 Avvikling av særskilte bestemmelser for flyktninger – endring i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

1.8.1 Departementets forslag

Hensynet til konsistente regler tilsier at endrede krav til trygdetid for flyktninger i kapittel 3 i folketrygdloven også gis virkning for den delen av AFP-ytelsen

som beregnes som en uførepensjon. Når særregler for flyktninger om krav til trygdetid er vedtatt avvirket for pensjonsytelsene i folketrygden, bør disse endringene også få virkning for utmålingen av den delen av AFP-ytelsen som beregnes som en uførepensjon.

AFP-ytelsen tilsvarer en uførepensjon. Grunnpensjonen i beregningen av denne ytelsen beregnes etter gjeldende regler, jf. lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse § 3 bokstav b. Det innebærer at det ikke er behov for en endring i loven for at opphevelse av særreglene om trygdetid for flyktninger i folketrygdloven § 3-2 sjette ledd skal gis virkning.

Når det gjelder opphevelse av særregler om trygdetid for flyktninger i beregningen av særtillegget, jf. folketrygdloven § 3-3 sjuende ledd, er det imidlertid nødvendig med en lovendring i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse § 3 bokstav b, da gjeldende bestemmelse viser til beregningsreglene for uførepensjon slik de lød frem til 1. januar 2015 da ny uføretrygd trådte i kraft.

Det foreslås derfor en lovendring i § 3 bokstav b, hvor det fremgår at særtillegg fastsettes etter gjeldende regler i folketrygdloven § 33.

Det vises til lovforslaget, lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse § 3 bokstav b.

1.8.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader under punkt 1.7.3 over.

1.9 Supplerende stønad til personer med kort botid i Norge

1.9.1 Departementets forslag

Det foreslås endringer i reglene om stønadsnivå i ordningen med supplerende stønad.

Hensikten med ordningen med supplerende stønad til personer over 67 år er å sikre en samlet inntekt svarende til minsteytelsene i folketrygden. Når det gjelder omtalen av nivået for ytelsen, vises det til Ot.prp. nr. 14 (2004–2005) og Prop. 18 L (2010–2011).

Videreføring av dagens løsning innebærer etablering av et høyere stønadsnivå etter loven om supplerende stønad enn minstenivået i folketrygden. Knytningen av stønadsnivået bør endres, slik at nivået fremover tilsvarer satsene for garantipensjon. Dette er også i tråd med intensjonen med ordningen, når det skjer endringer i folketrygdens satser for alderspensjon.

Forslaget er av teknisk karakter og har ikke vært på høring.

Det foreslås at endringene skal gjelde for både løpende og nye stønadstilfeller. Det anses ikke å være be-

hov for overgangsregler, siden forslaget kun vil medføre mindre endringer i utbetalingene.

Det vises til lovforslaget, §§ 2, 5 og 10 i lov om supplerende stønad.

Det vises til proposisjonens kapittel 8.1, der bakgrunn og gjeldende rett er nærmere redegjort for, og kapittel 8.2, der tilpasning av stønadsnivået er beskrevet.

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Det anslås at bevilgningene til ordningen med supplerende stønad reduseres med 5,2 mill. kroner i 2021. De økonomiske konsekvensene er innarbeidet i Prop. 1 S (2020–2021) for Arbeids- og sosialdepartementet.

1.9.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til merknadene til kap. 667 Supplerende stønad til personer over 67 år i Innst. 15 S (2020–2021) til statsbudsjettet for 2021.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Arbeiderpartiets og Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjetter for 2020, der disse medlemmer gikk imot å innlemme uføretrygdede flyktninger i ordningen med supplerende stønad til personer med kort botid i Norge, dette som en konsekvens av at disse medlemmer gikk imot innstrammingene i flyktningers rettigheter til uføretrygd etter folketrygdloven.

Komiteens medlem fra Senterpartiet går imot å redusere ytelsen med supplerende stønad for personer med kort botid i Norge.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader om dette i Innst. 15 S (2020–2021) til statsbudsjettet for 2021. Dette medlem understreker at særordningene for flyktninger i trygderegelverket ble innført fordi opptjening til en anstendig pensjon ofte ikke er til stede for denne gruppen. Dette medlem mener det er særdeles alvorlig at flyktninger får dårligere muligheter til en trygg pensjonstid. I stedet for trygd og pensjon skal flyktninger nå i stedet får behovsprøvde ytelser eller være henvist til sosialhjelp. Dette vil gi den enkelte mindre økonomisk trygghet, samtidig som det vil påføre norske kommuner større utgifter. Dette medlem viser til at innstramminger i bestemmelser for flyktninger i folketrygden, og økning i botidskravet fra tre til fem år for ytelser etter folketrygdloven, vil sørge for flere på supplerende stønad.

1.10 Endringer i reglene om arbeidsgiverregisteret og arbeidstakerregisteret

1.10.1 Innledning

Det foreslås enkelte endringer i §§ 25-1, 25-3 og 25-10 i folketrygdloven som inneholder nærmere regler om arbeidsgiverregisteret og arbeidstakerregisteret (Aa-registeret), herunder arbeidsgiveres plikt til å melde fra om inntak av arbeidstakere til registeret. Etter forslaget skal også oppdragsgivere ha meldeplikt om inntak av frilansere. Det foreslås videre å revidere forskriftshjemmelen, slik at tilgang til opplysninger fra registeret, samt vilkår for tilgang, reguleres i forskrift. I tillegg foreslås det å innføre en hjemmel til å sanksjonere manglende rapportering til registeret.

Det vises til proposisjonens kapittel 9.2, der gjeldende rett er redegjort for.

Forslag til lov- og forskriftsendringer ble sendt på høring 25. juni 2020 med frist 20. august 2020. Det vises til proposisjonens kapittel 9.3, der høringsforslagene er nærmere gjort greie for. Høringsinstansenes syn er gjort greie for i tilknytning til de enkelte forslagene i kapittel 9.

1.10.2 Departementets forslag

NAVNEENDRING OG REGELTEKNISK ENDRING I FOLKETRYGDLOVEN § 25-1

Det foreslås her språklig navneendring av registeret ved at Arbeidsgiverregisteret og arbeidstakerregisteret foreslås endret til Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret.

Det foreslås videre en regelteknisk endring i folketrygdloven § 25-1 første ledd første punktum om at arbeidsgivere skal registrere seg etter bestemmelsene i enhetsregisterloven. Dette innebærer en tilpasning til det som allerede i dag er praksis.

I forlengelsen av dette bør gjeldende § 25-1 første ledd tredje punktum oppheves som overflødig.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 25-1 første ledd.

ENDRINGER I FOLKETRYGDLOVEN § 25-1 OM MELDEPLIKT FOR OPPDRAGSGIVERE OM FRILANSERE

Arbeids- og velferdsetaten har behov for informasjon om frilansere for å vurdere rettigheter og plikter etter folketrygdloven. En meldeplikt om frilansere til Aa-registeret vil gi en mer komplett oversikt over arbeids- og oppdragsforhold i Norge, og offentlige myndigheter trenger ikke å søke denne informasjonen fra flere kilder.

Det foreslås derfor at folketrygdloven § 25-1 endres slik at også inntak av frilansere gjøres meldepliktig til Aa-registeret.

Det vises til lovforslaget i folketrygdloven § 25-1.

ENDRINGER I FOLKETRYGDLOVEN § 25-1 OM TILGANG OG VILKÅR FOR DETTE

Det foreslås en revidering av forskriftshjemmelen i § 25-1 fjerde ledd. I dag gis enkelte offentlige myndigheter tilgang til Aa-registeret direkte gjennom loven, mens tilgang for andre offentlige og private kan gis i forskrift. Det foreslås derfor at tilgang skal reguleres samlet i forskrift. Det ble videre foreslått at det kan gis forskrift om vilkår for tilgang, herunder at det skal kreves søknad.

Det kan være grunn til å vurdere om det på sikt bør stilles krav om at tilgang til opplysninger fra registeret, uten hinder av taushetsplikt, må ha hjemmel i særlov-givning. Gjennom en hjemmel i særlov vil tilgang til nødvendige opplysninger kunne ivaretas på en bedre og mer rettsikker måte.

Men det foreslås at tilgang til opplysninger blir regulert ved forskrift inntil videre. Den nærmere utforming av forskriften vil bli fastsatt på et senere tidspunkt.

Arbeids- og velferdsetaten vil som hovedregel utlevere opplysninger fra Aa-registeret vederlagsfritt. Der- som utleveringen må skje på et annet format enn den tekniske infrastrukturen som etaten tilbyr, foreslås det at det kan tas betalt for kostnaden ved tilretteleggingen dette krever. Forslaget er ikke i strid med offentleglova sine forutsetninger. Etter offentleglova § 13 er opplysninger i Aa-registeret unntatt fra lovens regler om offentlighet, jf. arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7.

Det foreslås at folketrygdloven § 25-1 nåværende tredje ledd oppheves. Tilgang for de aktuelle gruppene vil bli videreført i forskrift. Departementets forskriftshjemmel i § 25-1 fjerde ledd første punktum foreslås videreført i nytt tredje ledd første punktum.

Det foreslås videre i andre punktum å angi nærmere hva departementet kan gi regler om. Nåværende fjerde ledd andre og tredje punktum foreslås etter dette videreført i tredje ledd andre punktum bokstav a og b.

Det foreslås at departementet kan gi regler om hvem som kan få tilgang til opplysninger fra registeret i § 25-1 tredje ledd andre punktum bokstav c.

Det foreslås videre i bokstav d en hjemmel til å gi regler om vilkår for å få tilgang til opplysninger fra registeret, herunder at det må søkes om tilgang.

Endelig foreslås det i bokstav e å innføre en ny hjemmel til å kreve betaling for utlevering av opplysninger fra registeret.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 25-1.

ENDRINGER I FOLKETRYGDLOVEN § 25-3 OM GEBYR OG TVANGSMULKT

Ved etableringen av a-ordningen ble hjemmelen for å sanksjonere manglende opplysninger til Aa-registeret tatt ut av folketrygdloven. Det foreslås derfor å innføre en adgang til å sanksjonere manglende opplysninger i folketrygdloven.

Det er viktig at rapporteringsplikten til Aa-registeret overholdes. Manglende rapportering oppdages ofte ved kontroller, blant annet i forbindelse med a-krim-samarbeidet.

Folketrygdloven § 25-3 første ledd foreslås derfor utvidet til å omfatte sanksjonering av alle brudd på rapporteringsplikten til Aa-registeret. Ordlyden i bestemmelsen foreslås endret fra «i strid med» til «ikke har etterlevd krav». Dette innebærer at både manglende opplysninger og innholdsmessige feil i opplysningene skal kunne sanksjoneres.

I praksis har arbeids- og oppdragsgivere plikt til å rapportere enkelte av de samme opplysningene til henholdsvis Aa-registeret og Skatteetaten via a-ordningen. Siden rapporteringen skjer samordnet via a-meldingen, er det behov for å sikre at det ikke ilegges sanksjoner fra flere etater for de samme rapporteringstilfellene. Det foreslås derfor at det tas inn en bestemmelse i folketrygdloven § 25-3 fjerde ledd, om forholdet mellom overtredelsesgebyr og tvangsmulkt etter folketrygdloven og a-opplysningsloven. For at dette skal etterleves i praksis, vil Arbeids- og velferdsetaten og Skatteetaten utarbeide nærmere retningslinjer.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 25-3.

ENDRINGER I FOLKETRYGDLOVEN § 25-10 OM ARBEIDSGIVERS OPPLYSNINGSPLIKT

Det foreslås at folketrygdloven § 25-10 justeres i tråd med forslaget i § 25-1 om meldeplikt for inntak av frilansere til Aa-registeret.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 25-10.

1.10.3 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det tas sikte på at endringene skal tre i kraft 1. januar 2021.

De offentlige myndighetene som i dag har tilgang til Aa-registeret direkte etter folketrygdloven § 25-1 tredje ledd, vil få videreført sine tilganger ved forskrift etter søknad innen juni 2021.

Forslaget om å innlemme frilansere antas ikke å medføre noen vesentlig utvidelse av meldeplikten for oppdragsgivere i forhold til det som gjelder i dag, fordi frilansere allerede rapporteres til Skatteetaten via a-ordningen.

Ordningen vil medføre at Arbeids- og velferdsetatens og andre offentlige myndigheters behov for å innhente tilleggsinformasjon fra oppdragsgivere reduseres. Forslaget vil også bidra til bedre kvalitet på opplysningene i Aa-registeret og økt kunnskap om arbeidsmarkedet i Norge. I tillegg kan det inngå i utviklingen av mer effektive digitaliserte søknadsprosesser og automatisert saksbehandling.

Det legges til grunn at forslaget om å innføre sanksjonering av manglende rapportering ikke vil medføre

vesentlige konsekvenser for arbeids- og oppdragsgivere fordi de i hovedsak, som i dag, forventes å etterleve rapporteringsplikten. Det kan imidlertid ikke utelukkes at det i en overgangsfase vil være noen flere enn i dag som vil oppleve en sanksjon. Forslaget vil også kreve ressurser for å sikre datakvaliteten, herunder kontroller og eventuelle sanksjoner for å oppnå dette. Det legges til grunn at forslaget vil kunne gjennomføres innenfor Arbeids- og velferdsetatens gjeldende rammer.

1.10.4 Komiteens merknader

Komiteen viser til regjeringens forslag og slutter seg til endringen.

1.11 Endringer i lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs

1.11.1 Departementets forslag

Det foreslås at styret i Pensjonstrygden for sjømenn (PTS) får kompetanse til å fastsette forvaltningsreglementet for forvaltning av ordningens reguleringsfond. Forslaget går ut på at forvaltningsreglementet fastsettes i henhold til departementets styreinstruks med hjemmel i § 17 andre ledd. Styret pålegges å forvalte reguleringsfondet i samsvar med det fastsatte forvaltningsreglementet. Bestemmelsen i § 14 nr. 1 tredje punktum, som sier at for øvrig fastsettes regler for nytting av reguleringsfondets midler av Kongen med Stortingets godkjenning, foreslås opphevet i lys av forslaget til ny nr. 2.

Det vises til lovforslaget § 14 nr. 2.

Videre foreslås mindre endringer i enkelte administrative bestemmelser. Oppgaver som i dag ligger til styret i PTS, legges av formålstjenlige grunner til PTS ved daglig leder.

Det foreslås derfor at bestemmelsene i § 20 nr. 1, § 23 og § 25 andre ledd endres, slik at daglig leder har den personelle kompetansen.

Det vises til lovforslaget § 20 nr. 1, § 23 og § 25 andre ledd.

Forslaget til lovendringer ble sendt på høring 14. september 2020 med fristen 23. oktober 2020.

Når det gjelder forslaget om at PTS skal kunne få dekket merkostnader ved utbetaling av pensjoner til utlandet, i forhold til utbetaling til bankkonto i Norge, er dette ikke fulgt opp i proposisjonen. Det arbeides videre med spørsmålet.

Det vises til proposisjonens kapittel 10.3 og 10.4, der bakgrunn og gjeldende rett for både forslagene til de nye regler for forvaltning av reguleringsfondet og forslaget om å flytte de administrative oppgaver fra styret til administrasjonen i PTS er nærmere beskrevet. Her er også departementets forslag, høringsinstansenes syn og departementets vurderinger gjort greie for.

1.11.2 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det legges opp til at endringene trer i kraft 1. januar 2021.

Endringene vil ikke ha vesentlige økonomiske konsekvenser, men vil ha noen mindre administrative konsekvenser.

1.11.3 Komiteens merknader

Komiteen viser til regjeringens forslag og slutter seg til endringen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at forslagene støttes av Det norske maskinistforbund og Norsk Sjøoffisersforbund, og har ingen ytterligere merknader.

1.12 Endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser

1.12.1 Departementets forslag

Det foreslås her endring av samordningsloven § 24 a nr. 9 og § 24 c nr. 5 slik at også oppdatering av pensjonsgrad etter folketrygdloven § 20-16 omfattes av bestemmelsene.

Alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden. Samordningsloven § 24 a gir regler om samordning av tjenstepensjon med alderspensjon fra folketrygden etter opptjeningsreglene i folketrygdloven kapittel 20. Bestemmelsen gjelder for årskull født før 1963. Samordningsloven § 24 c gir samordningsreglene for årskull født etter 1962 for opptjening til offentlig tjenstepensjon som er gjort før 2020.

Samordningsloven § 24 a nr. 9 og § 24 c nr. 5 handler om økt samordningsfradrag som følge av økt utbetaling fra folketrygden. Bestemmelsene er for snevert utformet, og det foreslås at også oppdatering av pensjonsgraden etter folketrygdloven § 20-16 omfattes av bestemmelsene.

Det foreslås derfor at en henvisning til folketrygdloven § 20-16 tas inn i bestemmelsene. Det endrede samordningsfradraget er under forutsetning av at oppdateringen inkluderer ny opptjening basert på inntektstilvekst som tilføres pensjonen fra folketrygden slik bestemmelsene for øvrig forutsetter.

Forslaget er av opprettende karakter. Det har hele tiden vært forutsatt at ny opptjening basert på inntektstilvekst i folketrygden som kommer til utbetaling, også skal medføre ny samordningsberegning.

Det vises til proposisjonens kapittel 11.2, der gjeldende rett er redegjort for.

Pensjonsleverandørene ble forelagt problemstillingen 28. september 2020 med frist 9. oktober 2020. Spørsmålet ble ikke sendt på ordinær høring siden til-

føyelsen bør være klar fra 1. januar 2021. Dette er tidspunktet da samordningsreglene i samordningsloven § 24 a først får anvendelse. Endringsforslaget ble vurdert å være i samsvar med gjeldende samordningsprinsipper. Det vises til proposisjonens kapittel 11.4, der det redegjøres nærmere for problemstillingene samt noen av høringsinnspillene.

1.12.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til regjeringens påpekning av at forslaget om økt samordningsfradrag for økt utbetaling fra folketrygden som følge av oppdatering av den valgte pensjonsgraden etter folketrygdloven § 20-16 er av opprettende karakter. Det forutsettes at samordningsfradraget bare øker i de tilfellene oppdateringen inkluderer ny opptjening basert på inntektstilvekst som tilføres pensjonen fra folketrygden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener samordning av pensjonsytelser kan bidra til å gjøre det mindre lønnsomt å stå i arbeid når en har oppnådd full opptjening i folketrygden. Disse medlemmer viser til sine respektive forslag i Representantforslag 141 L (2019–2020) om endring i samordningsloven, som innebærer at ingen skal tape økonomisk på å stå lenger i arbeid.

1.13 Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere

1.13.1 Bakgrunn

I lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere er det innført et unntak fra bestemmelsen om avkorting eller bortfall av løpende pensjon for inntekter fra arbeid i forbindelse med beordret og frivillig tjeneste i forbindelse med covid-19 etter helseberedskapsloven § 1-3 første ledd bokstav a til c. Unntaket utvides til også å gjelde arbeid i forbindelse med covid-19 etter helseberedskapsloven § 1-3 første ledd bokstav h. Tidsbegrensningen gjelder frem til 1. juli 2021. Endringen følger opp et anmodningsvedtak fra Stortinget, jf. Prop. 2 L (2020–2021) Endringer i lov om endring i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (forlengelse av midlertidig unntak fra avkortingsreglene for alderspensjon som følge av covid-19).

Det er lagt til grunn at utvidelsen gjelder fra 1. november 2020. Tidspunktet er i samsvar med virkningstidspunktet for utvidelsen som ble foreslått i Prop. 2 L (2020–2021).

1.13.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Ven-

streparti viser til Stortingets behandling av Prop. 2 L (2020–2021), jf. Innst. 29 L (2020–2021), der forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti om å vurdere å unnta flere grupper som gjør en innsats, ble nedstemt.

1.14 Retting av henvisning i overgangsregler i lov 20. desember 2019 nr. 84

1.14.1 Departementets forslag

Ved lov 20. desember 2019 nr. 84 om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover ble folketrygdlovens særskilte bestemmelser for flyktninger opphevet. Det tas sikte på at endringene skal tre i kraft med virkning fra 1. januar 2020.

For alderspensjon etter kapittel 19 i folketrygdloven er det bestemmelser om beregning av grunnpensjon og sært tillegg i henholdsvis § 3-2 sjette ledd og § 3-3 sjuende ledd. Ved en inkurie har henvisningen til kapittel 3 i folketrygdloven falt ut. Det foreslås å ta inn en slik henvisning.

Rettingen har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.

Det foreslås at endringen trer i kraft straks.

Det vises til lovforslaget del V punkt 6 siste punktum.

1.14.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til regjeringens forslag og slutter seg til endringen.

2. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover

I

I lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs gjøres følgende endringer:

§ 14 nr. 1 tredje punktum oppheves.

I § 14 skal nr. 2 lyde:

2. *Styret fastsetter et forvaltningsreglement i henhold til departementets instruks for styret etter § 17 andre ledd. Styret forvalter reguleringsfondet i samsvar med det fastsatte forvaltningsreglementet.*

I § 20 skal nr. 1 lyde:

1. *Daglig leder* fastsetter regler om innsending av oppgaver over utbetalte lønninger, om innbetaling av avgift og om fremsetting av pensjonskrav m.v.

§ 23 skal lyde:

Daglig leder kan avslå et krav om pensjon eller tillegg og holde tilbake eller stanse en innvilget ytelse helt eller delvis dersom vedkommende

- a) mot bedre vitende gir uriktige opplysninger, eller
- b) holder tilbake opplysninger som er viktige for rettheter eller plikter etter denne loven.

§ 25 andre ledd skal lyde:

Offentlig påtale finner ikke sted uten etter krav fra *daglig leder*.

II

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse skal § 26 sjette ledd lyde:

Løpende alderspensjon faller likevel ikke bort eller reduseres etter tredje ledd ved beordret tjeneste i forbindelse med covid-19, jf. *helseberedskapsloven* § 1-3 første ledd bokstav a til c og bokstav h. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste etter *helseberedskapsloven* § 1-3 første ledd bokstav a til c som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19, likestilles med beordret tjeneste.

III

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. skal § 7 nr. 1 første ledd femte og sjette punktum lyde:

Løpende alderspensjon faller likevel ikke bort eller reduseres ved beordret tjeneste i forbindelse med covid-19, jf. *helseberedskapsloven* § 1-3 første ledd bokstav a til c og bokstav h. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste etter *helseberedskapsloven* § 1-3 første ledd bokstav a til c som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19, likestilles med beordret tjeneste.

IV

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 24 a nr. 9 skal lyde:

9. Når opptjeningen i folketrygden for årene til og med det året tjenestepensjonen ble tatt ut, senere legges til utbetalt alderspensjon fra folketrygden, skal det foretas en ny samordningsberegning fra samme tidspunkt som folketrygden omregnes, se folketrygdloven § 20-16 og § 20-17.

§ 24 c nr. 5 andre punktum skal lyde:

Når opptjeningen i folketrygden for årene til og med det året pensjonisten fyller 67 år senere legges til utbetalt alderspensjon fra folketrygden, skal det foretas en ny samordningsberegning fra samme tidspunkt som folketrygden omregnes, se folketrygdloven § 20-16 og § 20-17.

V

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere skal § 11 tredje ledd andre og tredje punktum lyde:

Dette gjelder likevel ikke ved beordret tjeneste i forbindelse med covid-19, jf. *helseberedskapsloven* § 1-3 første ledd bokstav a til c og bokstav h. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste etter *helseberedskapsloven* § 1-3 første ledd bokstav a til c som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19, likestilles med beordret tjeneste.

VI

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 4-6 nytt fjerde ledd skal lyde:

Fram til 1. juli 2021 kan departementet uten hinder av første ledd gi forskrift om at dagpenger kan kombineres med utdanning eller opplæring.

§ 4-10 andre ledd bokstav a skal lyde:

- a) *atten* uker første gang forhold som nevnt i første ledd inntreffer,

§ 4-20 tredje ledd bokstav a skal lyde:

- a) *atten* uker første gang et forhold som nevnt i første ledd bokstav a til d eller andre ledd inntreffer,

§ 4-24 skal lyde:

§ 4-24 Medlem som har fulle ytelser etter folketrygdloven eller avtalefestet pensjon

Dersom et medlem har rett til dagpenger og samtidig fyller vilkårene for å få en annen folketrygdytelse som skal dekke det samme inntektstapet i det samme tidsrommet, kan medlemmet velge hvilken ytelse vedkommende skal motta.

Fuller sykepenger og svangerskapsenger av deltidsstilling skal anses som en redusert ytelse etter § 4-25. Foreldrepenger etter § 14-9 anses som en full ytelse.

Dagpengene faller ikke bort dersom medlemmet tar ut alderspensjon etter kapitlene 19 og 20. Når medlemmet får barnpensjon etter kapittel 18, reduseres dagpengene med samme beløp.

Retten til dagpenger faller også bort når medlemmet mottar ugradert avtalefestet pensjon, unnatt pensjon etter AFP-tilskottsloven kapittel 2 og 3.

§ 4-25 første ledd bokstav b skal lyde:

- b) *pleiepenger, omsorgspenger og opplæringspenger etter lovens kapittel 9,*

§ 4-25 annet ledd skal lyde:

Dagpenger reduseres krone for krone mot ytelsene som er nevnt i første ledd. Summen av dagpenger og den andre ytelsen skal likevel ikke utgjøre mindre enn fulle dagpenger. Barnetillegg etter § 4-12 andre ledd, skal holdes utenfor når dagpengene reduseres etter første punktum.

§ 6-3 andre ledd oppheves. Nåværende tredje, fjerde og femte ledd blir andre, tredje og fjerde ledd.

I innholdsfortegnelsen i kapittel 25 skal første, tredje og tiende strekpunkt lyde:

- *Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret* står i § 25-1
- *overtredelsesgebyr og tvangsmulkt* står i § 25-3
- *arbeidsgivers og oppdragsgivers opplysningsplikt* står i § 25-10

§ 25-1 skal lyde:

§ 25-1 *Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret*

Den som er arbeidsgiver eller oppdragsgiver, plikter å registrere seg i *Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret etter bestemmelsene i enhetsregisterloven*. Slik registrering skal skje innen fredag i uken etter at vedkommende har tatt en person i sin tjeneste, *jf. § 1-8*, eller gitt en person et oppdrag, *jf. § 1-9*.

Den som er arbeidsgiver eller oppdragsgiver, plikter å sende melding til *Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret* om inntak av en arbeidstaker eller frilanser og om opphør av et arbeidsforhold innen fredag i uken etter. Meldingen leveres på det stedet og på den måten som er bestemt i a-opplysningsloven § 5 med tilhørende *forskrifter*.

Departementet kan gi forskrift om *Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret*. Det kan blant annet gis bestemmelser om

- a) *at arbeidsgiveren og oppdragsgiveren skal gi andre meldinger og opplysninger enn nevnt i første og andre ledd*
- b) *at bestemmelsene i første og andre ledd kan fravikes for bestemte grupper av arbeidsgivere, oppdragsgivere, arbeidstakere og frilansere*
- c) *hvem som kan få tilgang til opplysninger fra registeret*
- d) *vilkår for å få tilgang til opplysninger fra registeret, herunder at det skal kreves søknad*
- e) *at det kan kreves betaling for utlevering av opplysninger fra registeret dersom særlige tilpasninger er nødvendig.*

§ 25-3 skal lyde:

§ 25-3 *Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt ved brudd på meldeplikten til Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret mv.*

Arbeids- og velferdsetaten kan ilegge en arbeidsgiver eller en oppdragsgiver *overtredelsesgebyr*, tvangsmulkt eller begge deler, når arbeidsgiveren eller oppdragsgiveren ikke har etterlevd krav i § 25-1 andre ledd med tilhørende forskrifter og forskrift gitt i medhold av § 25-10.

Overtredelsesgebyr kan ilegges når korrekte opplysninger ikke er gitt innen den frist som er fastsatt i forskrift. Gebyret skal utgjøre et halvt rettsgebyr for hver forsømmelse, men kan ikke overstige 15 ganger rettsgebyret.

Tvangsmulkt kan ilegges etter at det er sendt purring og gitt en ny frist for å rette på forholdet. Det må samtidig gis varsel om at tvangsmulkt vil løpe dersom den nye fristen ikke overholdes. Mulkten skal utgjøre et halvt rettsgebyr for hver forsømmelse for hver dag etter utløpet av den nye fristen fram til korrekte opplysninger er levert. *Samlet tvangsmulkt kan ikke overstige 50 ganger rettsgebyret.*

Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt etter paragrafen her kan ikke ilegges samtidig som det ilegges overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt etter a-opplysningsloven §§ 10 og 11 for samme forhold i samme tidsrom.

Ilagt *overtredelsesgebyr* eller tvangsmulkt kan motregnes i en arbeidsgivers eller oppdragsgivers krav etter § 22-3 på refusjon av ytelser etter kapitlene 8, 9 og 14.

Ilagt *overtredelsesgebyr* og tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav kan innkreve gebyret og tvangsmulkten etter reglene i bidragsinnkrevingloven.

Ilagt *overtredelsesgebyr* eller tvangsmulkt kan helt eller delvis ettergis dersom det blir gjort sannsynlig at forpliktelsen ikke er overholdt som følge av forhold utenfor den opplysningspliktiges kontroll, eller dersom særlige rimelighetsgrunner tilsier det.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr og tvangsmulkt, blant annet kan det gis bestemmelser om

- a) *hva som skal regnes som en forsømmelse*
- b) *forholdet mellom bruken av overtredelsesgebyr og tvangsmulkt i det enkelte tilfellet*
- c) *ettergivelse av ilagt overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt*
- d) *økt overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt i gjentakelsestilfelle.*

§ 25-10 skal lyde:

§ 25-10 *Arbeidsgivers og oppdragsgivers opplysningsplikt*

Departementet kan *gi forskrift om* at arbeidsgivere og oppdragsgivere uoppfordret skal gi opplysninger som nevnt i § 21-4 etter reglene i a-opplysningsloven. Det samme gjelder opplysninger som arbeidsgivere og oppdragsgivere er pålagt å gi med hjemmel i andre lover hvor oppgaver er lagt til Arbeids- og velferdsetaten.

Departementet kan *gi forskrift om* at arbeidsgiver eller oppdragsgiver skal opplyse om utbetalingen eller fordelen til arbeidstakeren eller frilanseren er for en avvikende periode.

VII

I lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerende stønad til personar med kort butid i Noreg gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Med *garantipensjonsnivå* meiner ein i lova her satsene etter folketrygdlova § 20-9.

I § 5 første ledd bokstav a og b og § 10 andre ledd skal ordene «minste pensjonsnivå» endres til «garantipensjonsnivå».

VIII

I lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse skal § 3 bokstav b første punktum lyde:

Full pensjon tilsvarende ugradert uførepensjon som pensjonisten ville fått beregnet etter reglene i folketrygdloven kapittel 3, slik de lød før lov 16. desember 2011 nr. 59 om endringer i folketrygdloven trådte i kraft, likevel slik at grunnpensjon fastsettes etter reglene i folketrygdloven § 3-2 og særtilllegg fastsettes etter reglene i folketrygdloven § 3-3.

IX

I lov 20. desember 2019 nr. 84 om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover gjøres følgende endringer i del I:

Endringen av § 17-3 første ledd bokstav c skal lyde:

§ 17-3 første ledd bokstav c oppheves.

Endringen av § 17-3 tredje ledd skal lyde:

§ 17-3 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde til sjuende ledd blir henholdsvis tredje til sjette ledd.

Endringen av § 17-4 fjerde ledd bokstav c andre punktum skal lyde:

§ 17-4 fjerde ledd bokstav c andre punktum oppheves.

Endringen av § 17-7 andre og fjerde ledd oppheves.

Endringen av § 18-2 tredje ledd skal lyde:

§ 18-2 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde til sjuende ledd blir henholdsvis tredje til sjette ledd.

Endringen av § 18-3 tredje ledd skal lyde:

§ 18-3 tredje ledd andre punktum oppheves.

Endringen av § 18-5 første og andre ledd oppheves.

I lov 20. desember 2019 nr. 84 om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover gjøres følgende endringer i del IV:

I § 6 tredje ledd bokstav d skal ordet «uføretrygd» endres til «uføreytingar».

Del V punkt 6 siste punktum skal lyde:

Endringene i folketrygdloven kapitlene 3, 19 og 20 gis ikke virkning for beregning av alderspensjon for personer som er født i 1959 eller tidligere og som ved lovens ikrafttredelse har vært medlemmer i folketrygden i minst 20 år etter fylte 16 år.

X

Ikrafttredelse og overgangsregler

1. Endringene i folketrygdloven §§ 4-6, 4-10, 4-20, 25-1, 25-3 og 25-10, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 24 a nr. 9 og § 24 c nr. 5, lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs og lov om supplerende stønad til personar med kort butid i Noreg trer i kraft 1. januar 2021.
2. Endringene i lov om Statens pensjonskasse § 26 sjette ledd, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 1 første ledd femte og sjette punktum og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 11 tredje ledd andre og tredje punktum trer i kraft straks og gis virkning fra 1. november 2020.
3. Bestemmelsen i folketrygdloven § 4-6 fjerde ledd opphører å gjelde 1. juli 2021.
4. Opphevingen av folketrygdloven § 6-3 andre ledd trer i kraft 1. juni 2021.
5. Endringene i lov 20. desember 2019 nr. 84 om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover trer i kraft straks.
6. Endringene i folketrygdloven §§ 4-24 og 4-25 og lov om avtalefestet pensjon til medlemmer av Statens pensjonskasse trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
7. Endringene i følgende bestemmelser i folketrygdloven gis virkning for krav om ytelser som settes fram etter at endringene har trådt i kraft: §§ 17-3, 17-4, 17-7, 18-2, 18-3 og 18-5.
8. Opphevingen av særreglene i folketrygdloven kapittel 17, jf. kapittel 3, for en person som har oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 28, gis ikke

virkning for retten til og ved beregning av pensjon og overgangsstonad etter kapitlet for personer som er født i 1959 eller tidligere, og den gjenlevende eller

den avdøde har vært medlem i folketrygden i minst 20 år etter fylte 16 år når lov 20. desember 2019 nr. 84 trer i kraft.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 3. desember 2020

Erlend Wiborg

leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

